

บทที่ 4

บทบาทของศาลในการกลั่นกรองคดีในชั้นก่อนประทับฟ้องในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้มีการไต่สวนมูลฟ้องทั้งในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ซึ่งในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ กฎหมายกำหนดให้เป็นดุลยพินิจของศาลที่จะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ก็ได้ แต่ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอที่จะประทับฟ้องไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้องพิจารณาต่อไป ทำให้คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ขาดการตรวจสอบกลั่นกรองคดีเบื้องต้น โดยศาล ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงที่มาของกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง วิธีการไต่สวนมูลฟ้อง การบรรยายฟ้องของโจทก์ เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การกลั่นกรองฟ้องในชั้นก่อนประทับฟ้องของศาลไทยกับศาลในต่างประเทศ บทบาทศาลในการกลั่นกรองคดีเบื้องต้นเพื่อหาข้อสรุป และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิธีพิจารณาความในส่วนการไต่สวนมูลฟ้อง ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อไป

4.1 การกลั่นกรองคดีก่อนการประทับฟ้องของศาลในประเทศไทย

การกลั่นกรองก่อนการประทับฟ้องในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งในระยะเริ่มแรก ปีร.ศ. 111 (2435) ได้มีการจัดตั้งศาลโปริสภาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีอาญา ตลอดจนไต่สวนความอาญาในเบื้องต้น¹ ว่าคดีอาญาที่นำมาฟ้องต่อศาลนั้นควรจะอนุญาตให้ฟ้องต่อศาลสูงหรือไม่ แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบของศาล จึงทำให้ระบบการตรวจสอบคดีอาญาอยู่ในอำนาจของศาลแขวงตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติวิธีการกลั่นกรองคดีอาญาของศาลก่อนที่จะรับฟ้องไว้ มาตรา 2 (12) กฎหมายได้บัญญัติความหมายของการไต่สวนมูลฟ้องไว้ คือ กระบวนการไต่สวนของศาล เพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาหลักการของการไต่สวนมูลฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลักการลักษณะเช่นเดียวกับการตรวจสอบคดีอาญาของศาลโปริสภาและศาลแขวงที่กล่าวมาข้างต้น

---

¹ สิริ ว.อัสวนนท์. (2499, มิถุนายน). "ศาลโปริสภาของไทย." *อุลพาหะ*, 3, หน้า 413-414.

4.2 การได้สวนมูลฟ้องโดยศาลแขวงในอดีต

4.2.1 ประวัติความเป็นมาของศาลแขวง

ศาลแขวงปรากฏตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมโดยใช้เฉพาะในศาลหัวเมืองเท่านั้น ส่วนในกรุงเทพมหานครยังคงใช้คำว่าศาลโปริสภา ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2477 มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม แต่ไม่ได้บัญญัติว่า ศาลโปริสภาเป็นศาลชั้นต้น ทำให้ไม่มีศาลโปริสภาอีกต่อไป ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2478 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงสำหรับจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีขึ้น โดยได้จัดตั้งศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงพระนครเหนือ และศาลแขวงธนบุรี ให้มีเขตอำนาจตามเขตเดิมของศาลโปริสภาที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ และมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงหัวเมือง พ.ศ. 2478 เพื่อจัดตั้งศาลแขวงหัวเมืองบางแห่ง โดยเป็นการตั้งขึ้นประปรายและตั้งตามอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะศาลแขวงหัวเมืองและศาลจังหวัดทั้งหมด เพราะประชาชนยังคงเดินทางมาเป็นความกันที่ศาลจังหวัด ทำให้ไม่มีศาลแขวงในหัวเมืองต่างจังหวัดอีกต่อไป²

แต่เนื่องจากระบบศาลแขวงเป็นระบบที่ยอมรับกันว่าสามารถให้ความยุติธรรมและความรวดเร็วแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับความล่าช้าในการสอบสวนคดีอาญา ทำให้รัฐต้องการให้มีศาลแขวงขึ้น เพื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว และทำหน้าที่ศาลได้สวนด้วย โดยกำหนดให้มีวิธีการสำหรับศาลแขวงเป็นพิเศษ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499³ (พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวง) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2499 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด 4 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2503 ปี พ.ศ. 2517 ปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ. 2539

4.2.2 อำนาจการพิจารณาคดีและได้สวนมูลฟ้องของศาลแขวง

แม้ว่าศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงพระนครเหนือ และศาลแขวงธนบุรี จะเป็นศาลที่ได้ตั้งขึ้นก่อนที่ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ จะบังคับใช้ก็ตาม แต่ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ

² พิชัย นิลทองคำ. (2529). สัมมนาวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง. หน้า 16.

³ ชื่อพระราชบัญญัตินี้แสดงให้เห็นหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(1) เป็นกฎหมายจัดตั้งศาลแขวงขึ้น เพื่อให้เป็นไปโดยถูกต้องกับรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 100 ซึ่งบัญญัติว่า บรรดาศาลทั้งหมดจัดตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

(2) เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงไว้เป็นพิเศษ โดยศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ ไม่ได้ใช้วิธีพิจารณาความอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งหมด (ซึ่งต่างจากศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นก่อนพระราชบัญญัตินี้)

ดังกล่าวก็กำหนดให้ศาลแขวงที่ตั้งขึ้นก่อนที่ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ ใช้บังคับให้คงมีอยู่ต่อไปโดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้นเพื่อให้ศาลแขวงที่ตั้งขึ้นใหม่ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ จึงกำหนดให้ศาลแขวงที่ตั้งขึ้นใหม่อยู่ในบังคับของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย ซึ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมกำหนดให้ศาลแขวงมีอำนาจตามที่ระบุในมาตรา 15 ประกอบมาตรา 22 ดังนี้

- 1) มีอำนาจทำการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีแพ่ง
- 2) มีอำนาจทำการไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา
- 3) มีอำนาจทำการไต่สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา

4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสองพันบาท

5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน หรือปรับเกินกว่า 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

4.2.3 กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลแขวง

เมื่อครั้งจัดตั้งศาลแขวงในระยะเริ่มแรก พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ กำหนดให้ศาลแขวงเป็นศาลไต่สวนเช่นเดียวกับศาลโปริสภา โดยมีที่มาอยู่ 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศที่ว่าเจ้าพนักงานรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสนอคดีสู่ศาลเพื่อพิจารณา แต่เนื่องจากประเทศไทยถือธรรมเนียมมาโดยตลอดให้ราษฎรเสนอคดีขึ้นสู่ศาลได้ด้วย ดังนั้นคดีอาญาแม้จะเป็นคดีใหญ่ที่ต้องฟ้องยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัดก็ตาม ถ้าเกิดในศาลแขวงจะต้องไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลแขวงก่อนทุกเรื่อง ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะเป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานเป็นโจทก์ฟ้อง⁴ และประการที่สอง เนื่องจากมีแนวความคิดของคณะกรรมการอาชญากรรมวิจัยที่เสนอว่าการสอบสวนในขณะนี้มีส่วนการพิจารณาสว่าง กล่าวคือ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนมักไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนซึ่งก่อให้เกิดผลร้ายในหลายประการ แต่การพิจารณาคดีของศาลจะกระทำโดยเปิดเผย ดังนั้นจึงเห็นว่าจะต้องเอาการสอบสวนที่มีคตินั้นมาเป็นการไต่สวนมูลฟ้องของศาลที่สว่างเสีย โดยมาตรา 13 วางหลักไว้ว่า คดีอาญาที่เกินอำนาจของศาลแขวงในการพิจารณาพิพากษาคดี หากเกิดขึ้น

⁴ พิชัย นิลทองคำ. เล่มเดิม หน้า 124.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 124-125.

ในเขตศาลแขวง จะต้องผ่านการไต่สวนมูลฟ้องของศาลแขวงก่อนทุกคดี ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง หรือเจ้าพนักงานเป็นโจทก์ฟ้องก็ตาม

ส่วนกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลแขวงนั้นกำหนดไว้ในมาตรา 14 ดังนี้

1) คดีที่ผู้ว่าคดีเป็นโจทก์ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษา ให้ศาลแขวงประทับฟ้องแล้วดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไป ถ้าเป็นคดีที่เกินอำนาจศาลแขวง ก็ให้ศาลแขวงทำการไต่สวนมูลฟ้อง การไต่สวนมูลฟ้องต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 ถ้าเห็นว่าคดีมีมูล ให้ศาลแขวงส่งสำนวนไปยังอัยการ ผู้ว่าคดีก็ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการด้วย เมื่อกระบวนการพิจารณามาถึงขั้นตอนนี้ ศาลแขวงไม่มีอำนาจอีกต่อไป เนื่องจากเป็นคดีที่เกินอำนาจ และผู้ว่าคดีก็หมดอำนาจเช่นกัน เพราะผู้ว่าคดีเป็นโจทก์ฟ้องได้เฉพาะในศาลแขวงเท่านั้น ดังนั้น ทั้งศาลแขวงและผู้ว่าคดีจึงต้องส่งสำนวนไปยังอัยการเหมือนกัน แต่ถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูล ศาลแขวงต้องพิพากษายกฟ้อง ซึ่งการที่ศาลแขวงยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ผู้ว่าคดีสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170

2) คดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ศาลแขวงต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องทุกเรื่อง ไม่ว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจหรือเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ถ้าการไต่สวนปรากฏว่าคดีมีมูล ถ้าเป็นคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ก็ส่งประทับฟ้องแล้วพิจารณาพิพากษาไป แต่ถ้าเป็นคดีเกินอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ศาลแขวงต้องสั่งให้โจทก์นำคดีไปฟ้องยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัด ภายในระยะเวลาที่ศาลแขวงกำหนดตามที่เห็นสมควร ซึ่งโจทก์จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลแขวง และคำสั่งมีมูลนี้ให้เป็นที่ยุติ แต่ถ้าการไต่สวนปรากฏว่าคดีไม่มีมูล ให้ศาลแขวงพิพากษายกฟ้อง โดยไม่ต้องคำนึงถึงประเภทคดี แต่ทั้งนี้โจทก์มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษานี้ต่อไปได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170

การไต่สวนของศาลแขวงมีผลผูกพันอัยการด้วย กล่าวคือ อัยการจะฟ้องคดีจำเลยในฐานความผิดอื่น นอกจากความผิดที่ศาลไต่สวนได้ แต่ต้องเป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน เกี่ยวพันกันหรือต่อเนื่องกันกับข้อเท็จจริงที่ศาลแขวงสั่งว่ามีมูลตามมาตรา 16 ของ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ นอกจากนี้ อัยการอาจใช้คำให้การของจำเลย และคำเบิกความของพยานต่อศาลแขวงมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาในศาลอื่นได้ ตามมาตรา 17 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าในกรณีที่ศาลแขวงมีความเห็นต่างกับอัยการ เช่น ศาลแขวงไต่สวนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลพอที่จะส่งฟ้องยังศาลที่มีอำนาจ แต่อัยการเห็นว่าไม่ควรส่งฟ้อง กรณีเช่นนี้ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 15 กำหนดให้ส่งสำนวนความและสำนวนการสอบสวนพร้อมกับความเห็นไปยังอธิบดีกรมอัยการหรือผู้ที่อธิบดีกรมอัยการมอบหมายให้มีอำนาจเพื่อพิจารณา

โดยให้ถือเอาตามความเห็นของอธิบดีกรมอัยการหรือผู้ที่อธิบดีกรมอัยการให้มีอำนาจ เมื่อการเป็นดังนี้เท่ากับว่าการไต่สวนของศาลไม่อาจคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะฝ่ายบริหารมีอำนาจควบคุมการไต่สวนของฝ่ายตุลาการได้

แต่ต่อมา พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 13 ถึงมาตรา 17 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503⁶ ทำให้ศาลแขวงไม่มีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องคดีที่เกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงอีกต่อไป แต่ศาลแขวงยังคงมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเฉพาะในคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง และกระบวนการในการไต่สวนมูลฟ้องก็ให้ดำเนินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกันกับศาลอาญาและศาลจังหวัด

4.3 การกลั่นกรองคดีก่อนการประทับฟ้องของศาล (ไต่สวนมูลฟ้อง) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยปัจจุบัน

4.3.1 แนวคิดของการไต่สวนมูลฟ้องของศาล

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการค้นหาความจริงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ ตำรวจ อัยการ และศาล ส่วนกระบวนการตรวจสอบก่อนฟ้องคดีนั้นสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการตรวจสอบคดีในชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบและกลั่นกรองคดีและฟ้องร้องคือ ตำรวจและอัยการ ส่วนขั้นตอนการตรวจสอบคดีอีกขั้นตอนหนึ่งคือ การตรวจสอบในชั้นก่อนฟ้องคดี หรือขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้องเป็นหน้าที่ของศาล

หลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยแบ่งบุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีราษฎรเป็น โจทก์ (ผู้เสียหาย) และกรณีอัยการเป็น โจทก์ ซึ่งกรณีราษฎรเป็น โจทก์ กฎหมายกำหนดให้เฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นสามารถเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้⁷ ไม่รวมถึงประชาชนทั่วไป ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่าน

⁶ แนวความคิดในการยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 13-17 ของ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงฯ คือ คณะกรรมการแก้ไขปรับปรุงวิธีการศาลแขวงตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มีความเห็นว่า สมควรยกเลิกการไต่สวนมูลฟ้องในศาลแขวง เพราะเป็นเรื่องเสียเวลา พยานต้องมาให้การต่อศาล รวมทั้งให้การต่อพนักงานสอบสวนถึง 3 ครั้ง 3 วัน และการยกเลิกการไต่สวนมูลฟ้องจะไม่มีทางเสียประโยชน์ใดๆ และประชาชนก็ไม่เสียสิทธิแต่อย่างใด

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 28.

กระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก่อน ซึ่งผู้ถูกฟ้องจะตกเป็นจำเลยนับแต่วันที่ศาลสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา

กรณีที่ย้ายการเป็น โจทก์ การเริ่มต้นคดีสามารถเกิดขึ้นได้สองทางด้วยกันคือ กรณีผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนนั้น จากนั้นพนักงานสอบสวนก็จะทำการสืบสวนจับกุม สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานจนกระทั่งสรุปสำนวนเสนอความเห็น ส่งต่อไปให้อัยการ เมื่ออัยการได้รับสำนวนและความเห็นของพนักงานสอบสวนแล้วจึงจะพิจารณาว่าควรจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรืองดการสอบสวน หรือสั่งสอบสวนเพิ่มเติม

ทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้น เมื่อโจทก์ได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลจะต้องตรวจดูคำฟ้องว่าเป็นคำฟ้องที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ หากเป็นคำฟ้องที่ไม่ถูกต้องศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งคำฟ้องที่ไม่ถูกต้องได้ 3 ประการคือ ให้โจทก์แก้ฟ้อง ยกฟ้อง และไม่ประทับฟ้อง⁸ แต่หากเป็นฟ้องที่ถูกต้องศาลมีอำนาจดำเนินการได้ดังต่อไปนี้⁹

- 1) กรณีราษฎรเป็นโจทก์ให้ดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง
- 2) กรณีอัยการเป็นโจทก์ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรก็ให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

การที่ศาลสั่งไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศาลจะพิจารณาเบื้องต้นว่าฟ้องของโจทก์นั้นมีมูลพอที่จะส่งให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไปหรือไม่ โดยเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ถือว่าคำฟ้องยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบจากองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบ ดังนั้นศาลจึงต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนเพื่อป้องกันไม่ให้ราษฎรนำคดีที่ไม่มีมูลมาฟ้องต่อศาล และป้องกันการกลั่นแกล้ง หรือความเข้าใจผิดของโจทก์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายบางประการ เช่น ไม่มีมูลที่เป็นความผิดอาญา แต่เป็นความผิดทางแพ่ง หรือมีมูลแต่โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานใดเลยที่แสดงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งยังผลให้เกิดภาระแก่ศาล อีกทั้งหากศาลรับฟ้องแล้วส่งผลให้สถานะของผู้ถูกฟ้องนั้นเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นศาลจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องสิทธิของจำเลยไม่ให้ถูกกระทบจากฟ้องที่ไม่ถูกต้อง

หลักการฟ้องคดีอาญาของไทยแบ่งผู้มีอำนาจฟ้องออกเป็น 2 ประเภท ตามที่กล่าวข้างต้น ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างกันเกี่ยวกับการตรวจสอบคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง กล่าวคือกรณีราษฎรเป็นโจทก์ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่หากอัยการเป็นโจทก์ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 161.

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 162.

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาศาลสั่งไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์แค่เพียงคดีเดียว¹⁰ เท่านั้น หลังจากนั้นนั้นก็ยังไม่เคยปรากฏว่าศาลจะสั่งไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์อีกแต่อย่างใด

จากความแตกต่างของการสั่งไต่สวนมูลฟ้องข้างต้นนี้ สามารถวิเคราะห์แนวความคิดของการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาล ได้ดังนี้

1) การไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์ กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายก็ยังมีวางใจในตัวองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องอยู่บ้างว่าจะสามารถตรวจสอบคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ความคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาได้ แต่ไม่ใช่ทั้งหมดเพราะกฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์อยู่ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายยังไม่ได้ให้ความเชื่อมั่นในตัวองค์กรและตัวบุคคลที่ทำหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องทั้งหมด แต่ในแนวคิดของศาลทางปฏิบัติในการสั่งไต่สวนมูลฟ้องนั้น ศาลกลับมีความ “เชื่อใจ” องค์กรและตัวบุคคลที่ทำหน้าที่สอบสวนและฟ้องร้องเป็นอย่างมาก ทุกคดีที่อัยการนำมาฟ้องนั้นว่าได้มีการกลั่นกรองมาแล้วว่า “มีมูล” พอที่ศาลจะรับไว้พิจารณาได้โดยไม่ต้องตรวจสอบอีก เพราะเป็นการกลั่นกรองโดยองค์กรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถึงสองชั้น การไต่สวนมูลฟ้องจะทำให้เกิดความล่าช้าและเสียเวลาแก่ศาล เพราะท้ายที่สุดศาลก็ต้องกลับมาพิจารณาใหม่อีกครั้งในขั้นตอนการพิจารณาและพิพากษาคดี อีกทั้งศาลมีความ “เชื่อใจ” ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยว่ามีความยุติธรรมสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และให้ความคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างดีแล้ว

2) การไต่สวนมูลฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์ แนวคิดที่กฎหมายบัญญัติให้มีการไต่สวนมูลฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์ก่อนทุกคดีนั้น มาจากความ “ไม่เชื่อใจ” ว่าคดีที่ราษฎรนำมาฟ้องนั้น “มีมูล” ดังนั้นจึงต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน เพื่อเป็นการปกป้องผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากยังไม่ได้มีการตรวจสอบและกลั่นกรองจากองค์กรของรัฐ อาจทำให้มีการแก่งแย่งฟ้องคดีต่อกัน และจะยังความเดือดร้อนมาให้แก่ประชาชน โดยไม่มีเหตุอันควร อีกทั้งหากศาลรับคดีที่ “ไม่มีมูล” ไว้พิจารณาท้ายที่สุดศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง ซึ่งก่อให้เกิดภาระต่อศาลเป็นอย่างมาก

4.3.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการไต่สวนมูลฟ้อง

การไต่สวนมูลฟ้อง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (12) หมายความว่า “กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยต้องหา”

¹⁰ วินัย กนกเวชยันต์. (2507). “ศาลสั่งไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์.” อัยการนิเทศ, เล่มที่ 26.

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์¹¹ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการไต่สวนมูลฟ้อง คือ กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยต้องหานั้น โจทก์มีเหตุผลทั้งตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จะกล่าวอ้างเอาชนะได้หรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือ คดีที่จำเลยต้องหานั้นมีมูลหรือไม่

รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ¹² อธิบายไว้ว่า การไต่สวนมูลฟ้องเป็นกระบวนการที่ศาลตรวจสอบพยานหลักฐานของโจทก์ในเบื้องต้นว่ามีหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้หรือไม่ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

นักนิติศาสตร์ท่านหนึ่ง¹³ ให้นิยามความหมายของการไต่สวนมูลฟ้องไว้ว่า การไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary Hearing) เป็นกระบวนการตรวจสอบมูลคดีในชั้นก่อนการพิจารณาซึ่งกระทำโดยศาลเพื่อถ่วงดุลฟ้องที่ไม่มีมูล หรือไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุน

โดยสรุป สามารถอธิบายได้ว่า การไต่สวนมูลฟ้องเป็นการตรวจสอบคดีในเบื้องต้นโดยองค์กรของศาล เพื่อพิจารณาว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นมีมูลคดีพอที่จะให้ศาลรับไว้พิจารณาคดีต่อไปหรือไม่ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาเสนอว่ามีมูลที่จะนำมาฟ้อง (prima facie) เท่านั้น โดยไม่ต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (proof beyond a reasonable doubt) เนื่องจากการพิสูจน์ดังกล่าวเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลในขั้นตอนการพิจารณาคดี

4.3.3 หลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการไต่สวนมูลฟ้องไว้ดังนี้

มาตรา 162 บัญญัติว่า “ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการดังต่อไปนี้”

1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ศาลสั่งไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2)

2) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้”

ซึ่งจากหลักดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถแยกหลักการตรวจสอบของศาลก่อนการพิจารณาคดีได้ 2 กรณี คือกรณีอัยการเป็นโจทก์ และกรณีราษฎรเป็นโจทก์ ในที่นี้ผู้เขียนขอทำการศึกษาเฉพาะในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์

¹¹ สัญญา ธรรมศักดิ์. (2524). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 546.

¹² ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 51.

¹³ Haxel B. Kerper. (1979). **Introduction to the Criminal Justice System** (2 nd Edition). p. 184.

1) กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์

กรณีอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี กฎหมายกำหนดให้ศาลตรวจพิจารณาคำฟ้องก่อน¹⁴ และเมื่อเห็นว่าถูกต้อง ศาลมีอำนาจที่จะสั่งไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นสมควรอาจสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ กรณีอัยการเป็นโจทก์ ศาลจะไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้อง

เหตุผลที่ศาลไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์ แต่จะประทับฟ้องคดีไว้พิจารณาเลย เนื่องจากว่าการฟ้องคดีโดยอัยการได้มีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และมีการกลั่นกรองโดยอัยการอีกชั้นหนึ่งมาแล้ว จึงทำให้ศาลมีความเชื่อในระดับหนึ่งว่าคดีที่อัยการนำมาฟ้องต่อศาลนั้น “มีมูล” พอที่ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป ศาลใช้ “หลักความไว้วางใจ”

หลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์

(1) ในวันไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล และให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัว เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง

การไต่สวนมูลฟ้องในกรณีอัยการเป็นโจทก์ จำเลยจะมีฐานะเป็นจำเลยทันที นับตั้งแต่ถูกฟ้องตลอดมาจนถึงการไต่สวนมูลฟ้องและมีฐานะเช่นนั้นตลอดเวลาของการไต่สวนมูลฟ้อง¹⁵ หลักของการไต่สวนมูลฟ้องจะต้องทำต่อหน้าจำเลย จึงจำเป็นต้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล

กรณีมีตัวจำเลยมาศาล ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6462/2543 อธิบายสนับสนุนไว้ว่า ในวันที่โจทก์ยื่นฟ้อง โจทก์ไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาล เนื่องจากจำเลยเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีอาญาเรื่องอื่น ซึ่งได้ยื่นฟ้องต่อศาลอื่นและได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา จึงถือได้ว่าจำเลยอยู่ในอำนาจของศาลแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้หลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ศาลย่อมมีอำนาจที่จะบังคับให้ผู้ประกันส่งตัวจำเลยมารับสำเนาคำฟ้องคดีนี้ได้

สำหรับกรณีไม่มีตัวจำเลยมาศาล ศาลจะสั่งประทับฟ้องไม่ได้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1455/2545 กล่าวไว้ว่าแม้จำเลยอยู่ในอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจซึ่งไม่เกี่ยวกับศาล ดังนั้นในชั้นควบคุมตัวจำเลยในสถานพินิจจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยอยู่ในความควบคุมของศาล เมื่อได้ความว่าขณะอัยการโจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ไม่มีตัวจำเลยมาศาล ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่ประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาจึงชอบแล้ว

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 161.

¹⁵ คะนิง ภาไชย. (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 80.

กรณีที่ย้ายการฟ้องจำเลยหลายคน ถ้าอัยการส่งตัวจำเลยบางคนต่อศาลไม่ได้ ศาลจะสั่งประทับฟ้องได้เฉพาะจำเลยที่ย้ายการส่งศาลได้เท่านั้น¹⁶

ในทางปฏิบัติเมื่อมีการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยไปก่อนแล้วเมื่อศาลได้รับฟ้องจากอัยการ ดังนั้นเมื่ออยู่ในห้องพิจารณการไต่สวนมูลฟ้อง อัยการจึงไม่ต้องส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยอีก เมื่ออยู่ในห้องพิจารณา หากศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงศาลจะอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ จะให้การอย่างไรบ้าง และให้ศาลจดคำให้การของจำเลยไว้ หากจำเลยรับสารภาพศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาเลยทีเดียว โดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง หากจำเลยปฏิเสธ หรือไม่ยอมให้การศาลก็จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไปโดยให้โจทก์นำพยานเข้าสืบและมีตัวจำเลยอยู่ในศาลตลอดเวลาไต่สวนมูลฟ้อง

(2) จำเลยไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบ ถึงแม้ว่าจำเลยจะเป็นจำเลยแล้วในชั้นไต่สวนมูลฟ้องแต่จำเลยจะถูกห้ามนำพยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากถือว่าชั้นนี้เป็นเพียงชั้นพิจารณาในเบื้องต้นว่าคดีมีมูลหรือไม่เท่านั้น และไม่ต้องการให้เริ่มกระบวนการพิจารณาเต็มรูปแบบ แต่จำเลยก็มีสิทธิอื่นในฐานะเป็นจำเลยทุกประการ

(3) จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความ เนื่องจากจำเลยมีฐานะเป็นจำเลย ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิต่อสู้คดี ซึ่งสามารถแต่งตั้งทนายความเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในการโต้แย้งคัดค้านการดำเนินคดีของโจทก์ได้

(4) แม้ว่าจำเลยจะไม่สามารถนำพยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่จำเลยก็มีสิทธิคัดค้านพยานโจทก์ หรือยื่นคำร้องโต้แย้งคัดค้านโจทก์ได้ทุกประการเช่นเดียวกับการเป็นจำเลยในชั้นพิจารณา ทั้งนี้เพื่อช่วยตรวจสอบว่าพยานโจทก์ที่นำมาสืบนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด¹⁷ แต่พยานเอกสารที่จำเลยยื่นต่อศาลซึ่งแสดงข้อเท็จจริง ซึ่งแตกต่างจากคำเบิกความของพยานโจทก์เพื่อให้ศาลวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานโจทก์นั้นศาลก็อนุญาตให้ยื่นได้ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1885/2521 อธิบายไว้ว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจำเลยไม่มีสิทธิอ้างพยานต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 แต่เอกสารที่จำเลยส่งศาลเพื่อคัดค้านเมื่อตัวโจทก์และพยานโจทก์เบิกความโจทก์และพยานโจทก์ก็ได้เบิกความรับรองเอกสารว่าถูกต้องแล้ว เอกสารดังกล่าวจึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยนำเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หากแต่เป็นเอกสารที่โจทก์และพยานโจทก์เบิกความถึงเพื่อประกอบถ้อยคำของโจทก์ให้ปรากฏรายละเอียดให้ชัดเจนเท่านั้น จึงไม่เป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165

¹⁶ คณิต ฌ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 393.

¹⁷ ณรงค์ ใจหาญ. เล่มเดิม. หน้า 52.

(5) ศาลต้องถามคำให้การจำเลย กล่าวคือศาลต้องถามจำเลยว่าจะต่อสู้คดี (ปฏิเสธ) หรือรับสารภาพ จำเลยจะให้การอย่างไร ศาลต้องจดไว้ในแบบคำให้การของจำเลย โดยจำเลยอาจทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลพร้อมทั้งสำเนาก็ได้ ซึ่งศาลจะรับไว้และส่งสำเนาให้โจทก์

(6) จำเลยตกเป็นจำเลยนับแต่วันที่อัยการได้ยื่นฟ้อง จำเลยจึงมีสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ในฐานะคู่ความ เว้นแต่เป็นคำสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่มีมูลซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกา เพราะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน

(7) ศาลอาจมีคำสั่งเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพของจำเลยได้ เช่น การจับ การคุมขัง จากกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องคดีอัยการเป็น โจทก์ กฎหมายกำหนดให้ศาลตรวจพิจารณาจากคำฟ้อง โจทก์เท่านั้น โดยศาลไม่มีอำนาจการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการวินิจฉัยการไต่สวนมูลฟ้อง และการบรรยายฟ้องของโจทก์ ในปัจจุบัน เป็นการบรรยายให้ครบองค์ประกอบความผิดเท่านั้น ไม่ได้บรรยายรายละเอียดแห่งคดีพอที่จะทำให้ศาลใช้เป็นเครื่องในการประทับฟ้อง ซึ่งแตกต่างจากคำฟ้องประเทศเยอรมนีนั้น เป็นคำฟ้องที่บรรยายไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน เมื่อฟ้องคดีต่อศาลการบรรยายฟ้องก็เป็นการฟ้องจากข้อหาที่จำเลยกระทำ ไม่ยึดติดกับฐานความผิด ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในหัวข้อที่เกี่ยวกับการบรรยายฟ้องของโจทก์ต่อไป

4.4 การบรรยายฟ้องคดีอาญา

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดให้คำฟ้องในคดีอาญาต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อความตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158¹⁸ ซึ่งในที่นี้จะได้แยกพิจารณาเป็น

¹⁸ ตามมาตรา 158 “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

- (1) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (2) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด
- (3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ

และบังคับของจำเลย

- (4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติ และบังคับของจำเลย
- (5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและ

สถานที่ในการกระทำผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย พอสมควรเท่าที่จำเลยจะเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียน หรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวข้องกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวได้โดยบริบูรณ์หรือคิดมาท้ายฟ้อง

- (6) อ้างมาตราในกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด
- (7) ลงลายมือชื่อ โจทก์ ผู้เรียบเรียง ผู้เขียน หรือพิมพ์ฟ้อง

1) ส่วนเริ่มต้น

ในส่วนนี้จะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศาลที่นำคดีมาฟ้อง วันเดือนปีที่ยื่นฟ้องต่อศาล ชื่อของโจทก์จำเลย ฐานความผิดที่ได้กล่าวหา ในกรณีที่อัยการเป็นโจทก์จะมีการระบุถึงตำแหน่งของอัยการ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์จะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับในส่วนจำเลยผู้ถูกกล่าวหาจะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ และบังคับเช่นกัน แต่รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น การเกิด การศึกษา อาชีพ หน้าที่การงาน การสมรส จะไม่มีการระบุถึง¹⁹

2) ส่วนคำบรรยาย

ในส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของคำฟ้อง ซึ่งจะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดการกระทำผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วยพอสมควรที่ทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้²⁰

การกระทำทั้งหลายที่อ้างจำเลยได้กระทำความผิด หมายถึง ในคำฟ้องจะต้องระบุถึงข้อเท็จจริงอันเป็นกรรมที่จำเลยได้กระทำความผิด อันก่อให้เกิดความผิดตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องระบุถึงการกระทำต่างๆ ได้ครบถ้วนตามที่กฎหมายต้องการ และกล่าวด้วยว่าได้เกิดผลตามกฎหมายจากการกระทำของจำเลยประการใด โดยจะต้องกล่าวให้ชัดเจนถ้าความผิดนั้นประกอบด้วยหลายกรรมต้องบอกให้ครบถ้วน ข้อสำคัญก็คือต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายต้องการ เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ กล่าวให้ครบถ้วนว่าจำเลยได้ลักเอาธนบัตรของผู้เสียหายไป โดยทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่กล่าวลอยๆ ว่าจำเลยลักทรัพย์ไป²¹ ในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงในคำฟ้อง อาจใช้ถ้อยคำในกฎหมายนั่นเองหรือจะใช้ถ้อยคำธรรมดาอย่างไรก็ได้²² แต่ในทางปฏิบัติผู้ร่างฟ้องมักจะคัดเอาถ้อยคำเทคนิคของกฎหมายแห่งบทบัญญัติความผิดนั้นๆ ลงไปเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เป็นฟ้องเคลือบคลุม²³

¹⁹ มาตรา 158 (1)-(4) ป. วิอาญา. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 58 (1)-(4).

²⁰ มาตรา 158 (5) ป. วิอาญา. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 58 (1)-(4).

²¹ โกลแมน ภทธรภิรมย์. เล่มเดิม. หน้า 11.

²² คำพิพากษาฎีกาที่ 110/2505, 893/2515, 706/2516 วินิจฉัยทำนองว่า การบรรยายเกี่ยวกับการกระทำหาต้องใช้ถ้อยคำในกฎหมายไม่ จะบรรยายถ้อยคำอย่างไรพอที่ให้ความเข้าใจว่าจำเลยได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ใช้ได้

²³ ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับ indictment ของอังกฤษ ที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ใช้ถ้อยคำเทคนิคของกฎหมายให้มากที่สุด. อ้างถึงใน ทวี เจริญพิทักษ์. (2497). คำอธิบายโดยพิสดารและระเบียบปฏิบัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 538.

ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดจากการกระทำนั้นๆ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความคิด ในคำฟ้องจำเป็นต้องระบุถึงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำ ความคิด รวมทั้งเวลากลางวันและกลางคืนตามกฎหมายด้วย ถ้าระบุไว้ไม่ครบจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ แต่ในบางความผิดที่เวลากลางวันกลางคืนไม่ใช่สาระสำคัญ แม้ในคำฟ้องจะปรากฏข้อเท็จจริงแต่เพียงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความคิดมิได้ระบุเวลากลางวันกลางคืนตามกฎหมายไว้ ก็เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ เช่น ในความผิดฐานเบียดบังเงินในศาล แม้จะระบุแต่เพียงวันเดือนปีที่กระทำผิดแต่ไม่ได้ระบุถึงเวลากลางวันกลางคืนก็ถือเป็นฟ้องที่สมบูรณ์²⁴ ในกรณีที่ไมทราบเวลาที่แน่นอนของการกระทำผิด ถ้าไม่ระบุเสียเลยจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ กรณีดังกล่าวอาจระบุความไม่แน่ชัดของวันหรือเวลาลงไปคำฟ้องด้วย เช่น... เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2520 เวลาใดไม่ปรากฏชัด หรือ...วันเวลาใดไม่ปรากฏชัดตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2520 จนถึงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2520 เป็นต้น ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่กระทำความคิด ในคำฟ้องจะมีการระบุถึงท้องที่ตามทางการปกครอง ซึ่งได้แก่ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต และจังหวัด ที่เกิดการกระทำความคิด ฟ้องที่ไม่ระบุถึงสถานที่กระทำความคิดจะถูกถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์

บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความคิด เนื่องจากในการกระทำความคิด มักมีบุคคลหรือสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำผิด คำฟ้องในคดีอาญาจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงด้วยสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความคิด อาจเกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบความคิด เช่น ผู้เสียหาย พวกของจำเลย บุคคลที่สาม หรืออาจเกี่ยวข้องในพฤติการณ์เช่นเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งโดยปกติแล้วคำฟ้องจะต้องกล่าวถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของความคิดไม่ว่าในฐานะใด เช่น ในความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่มิได้ระบุว่าจำเลยร่วมกับบุคคลอื่นอีกสองคนขึ้นไป ถือว่าเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ ส่วนสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความคิดในทำนองเดียวกัน ในความผิดบางประเภทอาจมีสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อาวุธที่ใช้ในการกระทำผิดทรัพย์ที่ถูกลักไปหรือถูกขโมยออกเอกสารหรือเงินตราที่ถูกปลอมแปลงสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องปรากฏในคำฟ้องเช่นกัน

พอสมควรเท่าที่จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมด จุดมุ่งหมายประการสำคัญก็คือ ต้องทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี เพื่อที่จำเลยสามารถมีโอกาสในการต่อสู้คดีได้ ถ้าจำเลยไม่อาจเข้าใจในคำฟ้องได้ว่าตนถูกฟ้องในความผิดฐานใดแน่ หรือการกระทำความคิดเกิดขึ้นเมื่อวันเดือนปี เวลาหรือสถานที่ใด หรือได้กระทำผิดต่อใคร ทรัพย์สินของที่ทำเป็นอะไร จะถือว่าเป็นฟ้องที่เคลือบคลุม

²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 868-869/2494, 1066/2521.

3) ส่วนท้ายฟ้อง

ซึ่งจะอยู่ในส่วนท้ายของคำฟ้อง เรียกว่า คำขอท้ายฟ้องอาญา โดยจะปรากฏถึงมาตรา ในกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด กล่าวคือ จะต้องมีการระบุว่า การกระทำดังกล่าว ข้างต้น เป็นความผิดต่อกฎหมายและบทมาตราใดๆ เช่น ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เป็นต้น ในกรณีที่บทระบุความผิดและบทระบุโทษเป็นคนละมาตรากัน โดยปกติจะต้องอ้างทั้งบท ระบุความผิดและบทระบุโทษ แต่ก็อาจระบุแต่เฉพาะบทลงโทษอย่างเดียวก็ได้²⁵ แต่สำหรับมาตราที่ เกี่ยวข้องซึ่งไม่ใช่บทระบุโทษหรือบทระบุความผิด การไม่ระบุมาตราดังกล่าวไม่มีผลทำให้เป็นฟ้อง ที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ฟ้องว่าจำเลยพยายามกระทำความผิด แม้มิได้อ้างมาตราเกี่ยวกับพยายามมาด้วย ก็ลงโทษฐานพยายามได้²⁶ และในส่วนท้ายของคำฟ้องจะต้องมีการลงลายมือชื่อ โจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียน หรือพิมพ์ฟ้องด้วย หนึ่งในคำฟ้องอาจมีการขอให้เพิ่มโทษแก่จำเลยรวมมากับฟ้องด้วยก็ได้

กล่าวโดยสรุป คำฟ้องในคดีอาญาของไทยจะปรากฏถึงข้อเท็จจริงตามที่ระบุไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ซึ่งสาระสำคัญก็คือ การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่า จำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้ง บุคคลสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดพอสมควรเท่าที่จะเลยจะเข้าใจข้อหาได้ดี แต่อย่างไรก็ดี มี ข้อน่าสังเกตว่าลักษณะการกล่าวหาในคำฟ้องคดีอาญาของไทยในทางปฏิบัติ จะกล่าวหาในลักษณะ ฐานความผิด กล่าวคือ ในคำฟ้องจะระบุข้อเท็จจริงตามองค์ประกอบของความผิดที่กล่าวหาเท่านั้น โดยผู้ฟ้องคดีอาญาจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดที่มีอยู่ว่าจากข้อเท็จจริงดังกล่าวการกระทำของ จำเลยเป็นความผิดฐานใดเมื่อผู้ฟ้องเห็นว่าจำเลยมีความผิดฐานใดแล้วจึงร่างฟ้องตามองค์ประกอบ ความผิดฐานนั้น ข้อเท็จจริงอื่นที่นอกเหนือจากองค์ประกอบความผิดฐานนั้น จะไม่กล่าวไว้ใน คำฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของ ศาลที่จะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้อง คดีอัยการเป็น โจทก์ และการฟ้องคดีพนักงานอัยการไม่ต้อง เสนอสำนวนการสอบสวนต่อศาล กรณีนี้จึงกล่าวได้ว่า การสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาเป็นเรื่องของ เชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ที่ของพนักงานอัยการ โดยแท้ แต่หากขาดความเชื่อถือในการปฏิบัติ หน้าที่ของพนักงานอัยการ ศาลก็อาจสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องคดีอัยการเป็น โจทก์ก่อนประทับฟ้องได้²⁷ แต่ในทางปฏิบัติศาลจะไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้องคดีอัยการเป็น โจทก์ จึงเห็นว่าศาลไม่ได้ถ่วงดุลคดี ก่อนการประทับฟ้อง เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุล เพราะศาลวางตนเป็นกลางตามแบบอย่างของ

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2490.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 637/2479.

²⁷ คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 687.

ศาลในระบบคอมมอนลอว์²⁸ ซึ่งความจริงแล้วศาลมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานในทางคดี เพื่อประกอบการได้สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้อง ในทางปฏิบัติ แม้จะมีการยื่นคำแก้ตัวต่อศาล ขอให้ได้สวนมูลฟ้องเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายต่างๆ ที่จะทำให้ศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูล แต่ศาลก็ไม่รับ โดยอ้างว่าในทางปฏิบัติไม่มีการได้สวนมูลฟ้องในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์

4.5 เปรียบเทียบบทบาทของศาลในการกลั่นกรองคดีของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งทั้งศาล พนักงานอัยการ และตำรวจ ต่างเป็นเจ้าพนักงานแห่งรัฐและต้องกระทำในนามของรัฐ จึงไม่อาจเป็นคู่ต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา แต่มีหน้าที่ร่วมกันตรวจสอบและค้นหาความจริง ซึ่งบทบาทของศาลในประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศสมีบทบาทอย่างมากในการค้นหาความจริง ศาลจึงมีบทบาทที่สำคัญในการกลั่นกรองคดี ซึ่งศาลสามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการค้นหาความจริงได้เต็มที่ โดยศาลเป็นผู้ถามพยานเอง และจะค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจ อัยการและจำเลยจะเป็นเพียงผู้ที่คอยกระตุ้นให้ศาลดำเนินการ โดยอ้างการร้องขอให้ศาลสืบพยานต่างๆ และศาลเองก็มีหน้าที่สืบพยานเพิ่มเติมโดยพลการได้ด้วย²⁹ ดังนั้นศาลจะวางเฉยไม่ได้ แต่จะต้องมีบทบาทสำคัญในการค้นหาและตรวจสอบความจริงในคดี เพราะศาลอยู่ในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบ³⁰

ในประเทศฝรั่งเศส มีการกลั่นกรองคดีตั้งแต่ในชั้นของพนักงานอัยการ จนถึงชั้นผู้พิพากษาได้สวนก็มีบทบาทในการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาว่าพยานหลักฐานมีเพียงพอที่จะส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้องยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีหรือไม่ ผู้พิพากษาได้สวนมีหน้าที่ได้สวนพยานหลักฐานเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มแรกของทั้ง 2 ฝ่าย ไม่ใช่ได้สวนเพียงต้องการรู้ว่าคดีมีมูลหรือไม่ รวมทั้งมีอำนาจกระทำการทุกอย่างที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิด และในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดทั้งในด้านที่เป็นผลร้ายและผลดีแก่ผู้ต้องหา ดำเนินการตามหลักของการพิจารณาแบบได้สวน ศาลจึงมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยตั้งแต่ในชั้นก่อนฟ้องและในการพิจารณา ว่าคดีใดสมควรจะนำไปฟ้อง

²⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2546). การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย. หน้า 34.

²⁹ คณิต ฉนกร. (2528). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 3, ปีที่ 15. หน้า 15.

³⁰ ชาติ ชัยเดชสุริยาและณัฐวสา จิตรไพฑูรย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” อัยการนิเทศ 60. หน้า 59.

ยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีหรือไม่ ศาลจะตรวจสอบจากคำฟ้องและสำนวนการสอบสวนที่ยื่นมาพร้อมฟ้องโดยไม่จำกัดอยู่กับตัวบุคคล อาจจะสืบสวนสอบสวนได้ทั้งบุคคลที่ได้ระบุไว้ในคำขอหรือบุคคลอื่นซึ่งสงสัยว่าจะกระทำความผิด ในประเทศเยอรมันศาลก็มีอำนาจสั่งให้หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำฟ้องหรือสำนวนการสอบสวนของอัยการ เพื่อประกอบการวินิจฉัยถ้อยแถลงคดี ทำให้เห็นบทบาทของศาลและการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นระบบได้สวนและศาลมีบทบาทเข้ามาค้นหาความจริงในคดีได้อย่างชัดเจน

ส่วนลักษณะของการดำเนินคดีอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นกรณีที่เอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนคนหนึ่ง โจทก์กับจำเลยจึงมีฐานะเท่าเทียมกันในการนำเสนอพยานหลักฐานเหมือนเช่นในคดีแพ่ง การค้นหาความจริงจะเน้นการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และกติกาอย่างเคร่งครัด ศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลาง คอยควบคุมการพิจารณาคดีให้ดำเนินไปตามกฎหมายเท่านั้น การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของคู่กรณี ศาลไม่มีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยมีบทบาทเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัดหน้าที่ในการพิสูจน์การกระทำความผิดเป็นหน้าที่ของโจทก์โดยเฉพาะ บทบาทของคู่ความในคดีจึง active การค้นหาความจริงจะอาศัยการถามค้นเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งหมายให้ได้ความจริงเพิ่มอีกทางหนึ่งจากการถามค้น บทบาทของศาลจึงต้องรอให้คู่ความนำเสนอข้อมูลให้พิจารณาระบบนี้มีจุดอ่อนตรงที่ว่า คู่ความมักจะนำพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่คดีของตนมาแสดงเท่านั้น ศาลไม่อาจจะเข้าไปแสวงหาความจริงด้วยตนเองได้มากนัก ด้วยเหตุนี้เอง ระบบนี้จึงได้สร้างหลักประกันเสริมให้คู่ความ คือ “หลักแห่งความเป็นธรรม” (Principle of fairness) เพื่อให้คู่ความมาศาลในฐานะเท่าเทียมกัน (on equal footing) ในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี คู่ความมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานมาแสดงในศาลตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐาน ซึ่งศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาแสดง³¹ บทบาทของ Magistrate ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่ได้ดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง แต่จะรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอแล้วตัดสินใจว่ามีมูลเพียงพอหรือไม่

สำหรับประเทศไทย เดิมมีการไต่สวนมูลฟ้องในศาล โปริสภาซึ่งเป็นการรับระบบการไต่สวนมูลฟ้องมาจากประเทศอังกฤษ ศาลโปริสภาจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ไต่สวนเบื้องต้นเพื่อป้องกันมิให้จับคนที่ไม่ได้กระทำความผิดมาขังไว้หรือจับโดยไม่มีพยานหลักฐาน และทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องเพื่อวินิจฉัยว่าคดีมีมูลพอที่จะรับไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ถ้าคดีไม่มีมูลก็จะปล่อยตัวจำเลยให้พ้นข้อหาเสีย โจทก์และจำเลยมีสิทธินำพยานของตนมาสืบได้ มิใช่มีเพียงสิทธิซักค้าน

³¹ สมทรัพย์ นำอำนวยการ. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา.

พยานโจทก์เท่านั้น แต่ศาลยังไม่มีบทบาทเข้ามาค้นหาความจริงในคดี นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้พิพากษาในชั้นไต่สวนมีความเห็นต่างกับอัยการ เช่น ผู้พิพากษาไต่สวนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลพอที่จะส่งฟ้องยังศาลที่เกี่ยวข้อง แต่อัยการเห็นว่าไม่ควรส่งเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือมีความเห็นว่าความผิดที่ผู้ต้องหากระทำนั้นอยู่ในอำนาจศาลไต่สวนที่จะพิจารณาพิพากษาได้ เป็นต้น กรณีเช่นนี้กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมที่ 53 กำหนดให้ถือเอาตามความเห็นของอัยการเท่ากับการไต่สวนของศาลไม่อาจคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะฝ่ายบริหารมีอำนาจควบคุมการไต่สวนของฝ่ายตุลาการได้³² ซึ่งจะแตกต่างกับการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนของศาลในระบบภาคพื้นยุโรป ผู้พิพากษาไต่สวนเข้าไปไต่สวนด้วยตนเองและดำเนินการเพื่อค้นหาความจริง แต่ศาลโปรตุเกสไม่ได้ดำเนินการไต่สวนด้วยตนเอง ศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานซึ่งโจทก์เสนอต่อศาล ไม่ได้รับรู้เกี่ยวกับการไต่สวนเบื้องต้นทั้งหมด ศาลเพียงค้นหาว่าพยานหลักฐานของโจทก์เพียงพอที่จะส่งตัวจำเลยไปพิจารณาหรือไม่ ศาลโปรตุเกสจึงมีบทบาทและมีการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกับศาลอังกฤษ

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ที่นำแบบอย่างมาจากอังกฤษ แต่ก็มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง คือ ให้ศาลมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ได้ด้วยตนเองเพื่อประกอบการพิจารณาว่าคดีของโจทก์มีมูลหรือไม่ และในชั้นพิจารณาคดีก็ให้อำนาจศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ ศาลยังมีอำนาจถามโจทก์จำเลย หรือพยานคนใดก็ได้ในระหว่างการพิจารณาเมื่อศาลเห็นสมควร และในกรณีที่ศาลเห็นสมควรที่จะตรวจพยานหลักฐานของโจทก์ที่ปรากฏในคดีอื่น ก็มีอำนาจเรียกสำนวนดังกล่าวมาตรวจดูได้ แสดงให้เห็นว่าได้รับเอาวิธีการค้นหาความจริงโดยศาลในประเทศภาคพื้นยุโรปมาใช้³³ ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับการดำเนินคดีอาญาของไทยที่ยึดถือระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องคำขอของผู้ใด รวมไปถึงการดำเนินคดีอาญาของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่ง

³² ปัญญา แสงสุข. (2549). กระบวนการตรวจสอบก่อนการพิจารณาคดี. หน้า 98.

³³ ชาเลิส โสภณวัต. (2524, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.” *คูลพาน*, เล่มที่ 6, ปีที่ 28. หน้า 36-47.

ศาลมีความอิสระในการแสวงหาพยานหลักฐานที่จะฟังข้อเท็จจริงและวินิจฉัยเรื่องการรับฟ้องไว้พิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประทับฟ้องของพนักงานอัยการ³⁴

อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติของกฎหมายจะให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง แต่ในทางปฏิบัติ การพิจารณาคดีอาญาของไทยก็ให้คู่ความ พนักงานอัยการจำเลย หรือทนายความในคดีมีสิทธิเสนอพยานหลักฐานและซักค้านพยานได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยพนักงานอัยการดำเนินคดีในฐานะเป็นคู่ความฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยหรือทนายความ และศาลก็จะวางตัวเป็นกลาง ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีแต่อย่างใด ปล่อยให้คู่ความทั้ง 2 ฝ่ายต่อสู้กัน อันเป็นการปฏิบัติทำนองเดียวกับศาลตามระบบคอมมอนลอว์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบกล่าวหา ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ไม่ปรากฏว่าศาลได้เข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงรวบรวมพยานหลักฐาน หรือเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพราะในทางปฏิบัติในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ศาลจะไม่ได้สวนมูลฟ้อง

กระบวนการกลั่นกรองคดีโดยศาลก่อนการประทับฟ้องในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) มีรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงของคดี วัตถุประสงค์หลักของการกลั่นกรองคดีคือ ต้องการให้เกิดความเชื่อมั่นในพยานหลักฐาน ว่าคดีที่นำมาฟ้องมีมูลคดีที่จะทำให้ศาลเกิดความมั่นใจที่จะประทับฟ้องไว้พิจารณา มาตรการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจต้องอาศัยเครื่องมือในการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประเทศฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาไต่สวน (Investigating Judge) และศาลอุทธรณ์ไต่สวน (Chambre d'accusation de la Cour d'Appel) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ ส่วนประเทศเยอรมนีมีคำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง (สำนวนการสอบสวน) เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้ศาลเกิดความมั่นใจที่จะประทับฟ้อง

4.6 บทบาทของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 277 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณีเป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร” เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดให้วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็น “ระบบไต่สวนข้อเท็จจริง” และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี

³⁴ คณิต ฉนกร. เล่มเดิม. หน้า 524.

พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 กำหนดบทบาทของศาล ในการพิจารณาคดีอาญาไว้เป็นพิเศษ สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง³⁵ แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญากับบุคคลทั่วไป³⁶ ไว้ดังนี้

4.6.1 หลักการดำเนินคดีอาญา

กฎหมายบัญญัติแยกการตรวจสอบเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนก่อนฟ้อง และขั้นตอนฟ้องร้อง กล่าวคือ ในการค้นหาความจริง ขั้นตอนก่อนฟ้องมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดเป็นองค์กรตรวจสอบ และศาลเป็นองค์กรตรวจสอบในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีส่วนอำนาจฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายนี้ถือว่าเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐ ราษฎรไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เช่นคดีอาญาทั่วไป โดยกำหนดไว้ในมาตรา 23

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ได้แก่

- 1) อัยการสูงสุด
- 2) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามมาตรา 11”

4.6.2 การไต่สวนมูลฟ้อง

เมื่อศาลได้รับคำฟ้องซึ่งอัยการสูงสุด หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ศาลจะต้องตรวจคำฟ้อง เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 ซึ่งนำมาบังคับกับคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยอนุโลม³⁷

เมื่อศาลตรวจคำฟ้องแล้ว หากคำฟ้องถูกต้อง ศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้องแล้วจะนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาครั้งแรก โดยไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่ให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะไต่สวนมูลฟ้องคดีของอัยการได้³⁸ หลักเกณฑ์นี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ดังนี้

³⁵ มาตรา 9 ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

³⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 36.

³⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 18 วรรคสอง.

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 162 (2).

มาตรา 25 บัญญัติว่า “การฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง”

แม้ไม่มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีของอัยการสูงสุด หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่การค้นหาคความจริงในชั้นตอนก่อนฟ้องนั้น การทำสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะเป็นการดำเนินคดีโดยใช้วิธีไต่สวนข้อเท็จจริง โดยให้ผู้ถูกกล่าวหามาชี้แจง ข้อกล่าวหาแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการลงมติว่ามีมูลหรือไม่ ถ้ามีมูลก็จะส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุด³⁹ หากอัยการสูงสุดไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพราะเห็นว่ายังมีข้อไม่สมบูรณ์⁴⁰ ก็จะมีการตั้งคณะทำงานระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุด โดยมีผู้แทนของแต่ละฝ่ายจำนวนเท่ากันมีหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ และรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความสมบูรณ์แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป⁴¹ เห็นได้ว่าเป็นการแยกภารกิจการสอบสวน ฟ้องร้อง ออกจากภารกิจการพิจารณาพิพากษาคดีและเป็นการร่วมมือในการค้นหาคความจริง และการค้นหาคความจริงในชั้นนี้พยานหลักฐานจะต้องรวบรวมทั้งที่เป็นการพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ ว่าตนไม่ได้กระทำความผิดโดยสามารถนำพยานหลักฐานมาสู้กับข้อกล่าวหากับคณะอนุกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้⁴²

นอกจากนี้ การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น การฟ้องคดีของโจทก์ โจทก์ต้องส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อศาลในวันยื่นฟ้องเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวน ซึ่งศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร⁴³ เทียบการดำเนินคดีอาญาทั่วไป อัยการไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในวันยื่นฟ้องคดีต่อศาล แต่ศาลอาจจะเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการได้เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว

³⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 56 (2).

⁴⁰ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 10.

⁴¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 11.

⁴² ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. 2543, ข้อ 17.

⁴³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 25 วรรคสอง.

4.7 เปรียบเทียบบทบาทของศาลในคดีอาญาทั่วไปกับคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จากการศึกษาสิ่งที่แตกต่างระหว่างการดำเนินคดีอาญาทั่วไปกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็คือ บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดี และระบบการดำเนินคดีอาญา

4.7.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้ระบบไต่สวน โดยกฎหมายบัญญัติชัดเจน ให้อำนาจศาลในการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและศาลมีอำนาจสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติม หรือเรียกเอกสารที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้การ ตลอดจนขอให้ศาลอื่นพนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีได้⁴⁴

ส่วนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติชัดเจนให้ใช้ระบบไต่สวน แต่ได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้สืบพยาน ชักถามโจทก์ จำเลย หรือพยาน การเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้⁴⁵ แต่ในทางปฏิบัติ ศาลมักอยู่เฉยวางตัวเป็นกลางปล่อยให้โจทก์ จำเลย เป็นผู้สืบพยานซึ่งเป็นลักษณะของศาลในระบบกล่าวหา

4.7.2 บทบาทของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กฎหมายบัญญัติว่า ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง⁴⁶ เนื่องจากการดำเนินคดีขั้นตอนก่อนฟ้องเป็นการค้นหาความจริงว่า ข้อกล่าวหาจะมีมูลหรือไม่โดยการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานมาแสดงว่าตนบริสุทธิ์ได้ด้วย

ส่วนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็น โจทก์แต่ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรก็จะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้⁴⁷

⁴⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 5.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229, มาตรา 235 และมาตรา 228.

⁴⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 25 วรรคหนึ่ง.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 175.

จากการเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างบทบาทของศาลในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับศาลในคดีอาญาทั่วไป จะเห็นได้ว่า บทบาทของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับศาลในคดีอาญาทั่วไป จะเห็นได้ว่าบทบาทของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นการพิจารณาคดี ระบบไต่สวนข้อเท็จจริงและในการค้นหาความจริงของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลจะใช้สำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ศาลจะต้องทำหน้าที่ในการถามพยานเองเป็นหลัก แล้วให้โจทก์ จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป ดังนี้ ศาลจึงมีบทบาทในการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งต่างจากคดีอาญาทั่วไป ที่ศาลมักจะวางตนเป็นกลาง และให้เป็นหน้าที่ของคู่ความนำสืบพยาน หากศาลคดีอาญาทั่วไปใช้บทบาทในการค้นหาความจริงในคดี โดยเป็นผู้สืบพยาน ซักถาม โจทก์ หรือจำเลย หรือพยาน ก็จะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ตามหลักการดำเนินคดีอาญาที่ใช้ “หลักการตรวจสอบ”

4.8 สภาพปัญหาของการกั้นกรงคดีก่อนการประทับฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ที่บัญญัติว่า “ในคดีพนักงานอัยการเป็น โจทก์ ไม่ว่าจำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้” เป็นการให้ดุลพินิจศาลที่จะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ แต่ในทางปฏิบัติ ศาลจะไม่ไต่สวนมูลฟ้องคดีพนักงานอัยการเป็น โจทก์ จึงทำให้ศาลไม่ได้ใช้การกั้นกรงคดีก่อนการประทับฟ้อง เพื่อเป็นการตรวจสอบฟ้องของพนักงานอัยการเบื้องต้นว่ามีเหตุอันควรรับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เนื่องจากหากอัยการเห็นควรสั่งฟ้อง อัยการสามารถฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ทันที โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งฟ้องดังกล่าว

แต่หากอัยการมีคำสั่ง “ไม่ฟ้อง” กรณีนี้จะต้องมีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของอัยการอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นกรณีในกรุงเทพมหานครให้อัยการส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไม่ฟ้องไปยังผู้บัญชาการ หรือรองผู้บัญชาการ หรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่ถ้าเป็นกรณีในต่างจังหวัดให้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณา ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวเห็นชอบด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการก็ถือว่า “เด็ดขาด” แต่หากบุคคลดังกล่าวมีความเห็นแย้งกับความเห็นของอัยการ กล่าวคือมีความเห็นว่าควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา กรณีดังกล่าวจะต้องส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด⁴⁸

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 145.

ผู้เขียนจึงขอสรุปสาเหตุที่ทางศาลไม่สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ดังนี้

- 1) คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ได้ผ่านการสอบสวนคดี โดยพนักงานสอบสวน และได้ผ่านการกลับกรองฟ้องของพนักงานอัยการมาแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องอีก
- 2) ศาลที่ไต่สวนมูลฟ้องกับศาลที่พิจารณาคดี เป็นศาลเดียวกัน การไต่สวนมูลฟ้องเป็นการซ้ำซ้อนกับการพิจารณา เป็นการเสียเวลาแก่พยาน และจำเลยที่ต้องไปเบิกความต่อศาลหลายครั้ง
- 3) ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า และทำให้มีคดีค้างการพิจารณาเป็นจำนวนมาก
- 4) วัฒนธรรมองค์กร หากศาลสั่งไต่สวนมูลฟ้องคดีพนักงานอัยการ ก่อนประทับฟ้องไว้พิจารณาอาจสร้างความไม่พอใจแก่พนักงานอัยการ ถือเป็น การไม่เชื่อถือฟ้องของพนักงานอัยการ จึงเป็นความเกรงใจที่ศาลจะไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้องคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ จึงทำให้ขาดการกลับกรองคดีโดยศาล